

PM 2016:120 RVI (Dnr 110-565/2016)

Tolktjänst för vardagstolkning

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 20 juni 2016

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Tolktjänst för vardagstolkning” hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen anför följande.

Ärendet

Tolktjänstutredningen lämnade i december 2011 betänkandet En samlad tolktjänst – samordning och utveckling av tolktjänst för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2011:83). Betänkandet har inte remissbehandlats. Socialdepartementet, Näringsdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet inrättade år 2014 en arbetsgrupp med uppdraget att se över tolktjänsten för döva och hörselskadade med flera inom vissa samhällsområden. I arbetsgruppens uppdrag ingick att lämna de förslag, inklusive förslag till författningsändringar, som krävs för att åstadkomma en ändamålsenlig, brukarorienterad och kostnadseffektiv tolktjänst. De överväganden och förslag som görs i denna promemoria bygger på underlag från arbetsgruppen. Socialdepartementet har remitterat promemorian till Stockholms stad.

I promemorian föreslås en lag om tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Vidare behandlas frågor som rör en gemensam administrativ ingång för bokning av tolk, insatser för att effektivisera tolktjänst genom IT samt vissa frågor om tolk i arbetslivet.

Remissen finns att läsa i sin helhet på [regeringens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att den föreslagna lagstiftningen överensstämmer väl med hur synen på teckenspråket har gått från ett vård- och omsorgsperspektiv till ett språk- och tillgänglighetsperspektiv.

Mina synpunkter

Personer med funktionsnedsättning har rätt till full delaktighet i samhällslivet och i Stockholms stad ska alla människor kunna kommunicera och ta del av information utifrån sina förutsättningar. För att kunna garantera att personer med olika syn- och hörselskador ges den möjligheten är tillgången till tolk avgörande. Jag välkomnar därför att frågan ges särskild uppmärksamhet genom det förslag som här presenteras.

Tolkningen möjliggör ömsesidig kommunikation, informations- och erfarenhetsutbyte och förståelse mellan döva och hörselskadade och hörande personer. En tydlig ansvarsfördelning och en god samverkan mellan olika huvudmän är centralt. Att framöver ha en gemensam ingång för bokning av tolktjänst menar jag ökar förutsättningarna för en bättre sammanhållen tolktjänst av god kvalitet för medborgarna. Det blir också mindre märkbart att olika huvudmän ansvarar för och finansierar tolktjänsten.

För att stärka rättssäkerheten gentemot den enskilde tolkanvändaren anser jag dock att det bör framgå av lagstiftningen vilka kriterier som landstinget ska beakta vid behovsprövningen av vardagstolkning. Särskilt viktigt blir detta när besluten om vardagstolkning inte är möjliga att överklaga och inte heller föreslås bli det i den nya lagen. I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som svar på remissen ”Tolktjänst för vardagstolkning” hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 9 juni 2016

ÅSA LINDHAGEN

Bilaga

Remissen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Tolktjänst är en samhällsservice för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet (i fortsättningen döva och hörselskadade). Tolktjänst ökar möjligheterna till delaktighet och inflytande i samhället genom att den bidrar till ömsesidig kommunikation, information och erfarenhetsutbyte mellan döva, hörselskadade och hörande människor. Tillgången till en välfungerande tolktjänst är både en språkpolitisk funktionshinderpolitisk fråga samt en fråga om mänskliga rättigheter. Uppskattningsvis ca 1,3 miljoner människor i Sverige har någon form av hörselskada eller hörselnedsättning, är barndoms- eller vuxendöva eller har någon form av dövblindhet. Antalet registrerade tolkanvändare uppgår till ca 7 400 personer. Tolkanvändning bland döva och hörselskadade personer har under de senaste årtiondena stadigt ökat.

Tolktjänstutredningen lämnade i december 2011 betänkandet En samlad tolktjänst – samordning och utveckling av tolktjänst för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2011:83). Betänkandet har inte remissbehandlats. Socialdepartementet, Näringsdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet inrättade 2014 en arbetsgrupp med uppdraget att se över tolktjänsten för döva och hörselskadade med flera inom vissa samhällsområden. I arbetsgruppens uppdrag ingick att lämna de förslag, inklusive förslag till författningsändringar, som krävs för att åstadkomma en ändamålsenlig, brukarorienterad och kostnadseffektiv tolktjänst. De överväganden och förslag som görs i denna promemoria bygger på underlag från arbetsgruppen.

I promemorian föreslås en lag om tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Vidare behandlas frågor som rör en gemensam administrativ ingång för bokning av tolk, insatser för att effektivisera tolktjänst genom it samt vissa frågor om tolk i arbetslivet.

Förslaget om en lag om tolktjänst för vardagstolkning innebär ett tydliggörande av det ansvar landstinget har i dag att organisera, tillhandahålla och finansiera tolktjänst för vardagstolkning för barndomsdöva, vuxendöva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Lagen innebär inte någon inskränkning i det ansvar som andra kan ha enligt annan författning. För en ökad förståelse av begreppet vardagstolkning anges vissa situationer i lagen som typiskt sett kan höras dit, såsom situationer av privat karaktär, vid fritidsaktiviteter, för att delta i föreningslivet, vid besök hos hälso- och sjukvården och i vissa grundläggande situationer i arbetslivet. I lagen anges även att vardagstolkning kan erbjudas genom tolkning på plats eller genom distanstolkning.

Vidare föreslås ett undantag från lokaliseringsprincipen i 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900) i syfte att möjliggöra en ökad samverkan mellan landstingen i frågor som rör bland annat bokning av tolk, samverkan i akuta tolksituationer eller i fråga om särskild tolkkompetens. En ökad möjlighet till samverkan förbättrar även möjligheterna att uppnå en mer jämlik tolktjänst, samt förbättrad kvalitetsuppföljning och statistikförsörjning. I den särskilda lagen definieras även vad som ingår i tolkning för personer med dövblindhet samt föreslås att landsting och kommun vid behov ska ingå en överenskommelse om samarbete i

fråga om personer med dövblindhet som har behov av både tolktjänst för vardagstolkning och ledsagarservice enligt socialtjänstlagen (2001:453) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2016 har i huvudsak följande lydelse.

Landstinget har idag ett stort utrymme att bestämma omfattning av vardagstolkning och att prioritera bland uppdragen utifrån befintliga resurser vid tillfället för beställning. Tolk vid fritidsaktiviteter brukar enligt Tolkjänstutredningen vara lägst prioriterat. Enligt FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter åtar sig konventionsstaterna att garantera att de rättigheter som konventionen omfattar kan utövas utan diskriminering på grund av bl.a. språk. Tolkjänsen är en viktig förutsättning för att garantera de mänskliga rättigheter som döva, hörselskadade och dövblinda har till jämlikhet, oberoende, delaktighet och lika möjligheter. Vilka kriterier som landstinget ska beakta vid behovsprövningen av vardagstolkning bör därför framgå av lag. Särskilt viktigt blir detta när besluten om vardagstolkning inte är möjliga att överklaga och inte heller föreslås bli det i den nya lagen.

Den föreslagna lagstiftningen överensstämmer väl med hur synen på teckenspråket har gått från att vara ett vård- och omsorgsperspektiv till ett språk- och tillgänglighetsperspektiv. I och med införandet av den nya språklagen (2009:600) har samhället ett ansvar för att medborgarna ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Lagg därtill att bristande tillgänglighet infördes 1 januari 2015 som en ny form av diskriminering, och att åtgärder behöver vidtas för att säkerställa att information görs tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Tillgången till vardagstolkning är i sammanhanget en förutsättning för att döva, hörselskadade och dövblinda ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Tolkningen möjliggör ömsesidig kommunikation, informations- och erfarenhetsutbyte och förståelse mellan döva och hörselskadade och hörande personer. Tydlig ansvarsfördelning och en god samverkan mellan olika huvudmän, mellan olika kommuner och lanstingen är centralt i samhällets gemensamma ansvar för att tillgängliggöra informationen så att den blir förståelig för alla. Att framöver ha en gemensam ingång för bokning av tolktjänst bör öka förutsättningarna för en bättre sammanhållen tolktjänst av god kvalitet för medborgarna, och mindre märkbart att olika huvudmän ansvarar för och finansierar tolktjänsten. Den ökade samverkan som en gemensam bokning skulle innebära kan på sikt resultera i fler samverkansvinster när det gemensamma utvecklingsbehovet framträder.

Förslaget om att i SoL och LSS införa en bestämmelse som reglerar att landsting och kommun vid behov ska ingå en överenskommelse om samarbete i fråga om personer med dövblindhet, som har behov av både tolktjänst för vardagstolkning och ledsagarservice enligt SoL eller LSS, är ett viktigt tydliggörande. I och med att det i lagstiftningen inte har reglerats på detaljnivå hur ansvaret mellan tolk och ledsagning ska regleras, behövs en reglerad samverkan för att förhindra att medborgarna ska behöva agera samverkanspart mellan kommun och landsting, till följd av en otydlig ansvarsfördelning. Möjligheten att utifrån lagförslaget göra undantag från lokaliseringsprincipen innebär att lanstingen kan tillhandahålla tolktjänster som ett annat landsting ansvarar för om de har kommit överens om detta. Ökad samverkan och ett effektivare användande av befintliga tolkresurser resulterar i

en mer brukarorienterad tolktjänst. Detta kräver dock tydliga gränsdragningar och frågan är om lagförslaget är tillräckligt i det avseendet. Tolktjänstutredningens förslag (SOU 2011:83) var att samla huvudmannaskapet för samhällets tolktjänst hos staten, då systemet där ansvaret och finansieringen vilar på många olika myndigheter och huvudmän, samt styrs av olika regelverk. Detta bedömdes begränsa samhällets möjligheter att erbjuda en resurseffektiv tolktjänst av hög kvalitet.